

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MELHIORA VATELĒ [*MELCHIOR WATHELET*] SECINĀJUMI,
sniegti 2017. gada 6. aprīlī¹

Lieta C-175/16

***Hannele Hälvä,
Sari Naukkarinen,
Pirjo Paajanen,
Satu Piik***
pret
SOS-Lapsikylä ry

(Korkein oikeus (Augstākā tiesa, Somija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Direktīva 2003/88/EK – 17. pants – Pilnībā iekšēja situācija – Darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzība – Darba laika organizēšana – Darba ņēmēji, kurus kā “vecāku aizvietotājus” “štata vecāku” prombūtnes laikā bērnu ciematos nodarbina bērnu tiesību aizsardzības asociācija, kas valsts aprūpē esošiem bērniem organizē ģimenisku aprūpi bērnu ciematos”

I. Ievads

1. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 4. novembra Direktīvas 2003/88/EK par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem 17. panta 1. punkta interpretāciju².
2. Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp *H. Hälvä*, *S. Naukkarinen*, *P. Paajanen* un *S. Piik* (turpmāk tekstā – “prasītājas pamatlietā”) un viņu darba devēju, asociāciju *SOS-Lapsikylä ry* (turpmāk tekstā – “asociācija *SOS-Lapsikylä*”), par atteikumu izmaksāt prasītājām pamatlietā kompensāciju par virsstundu darbu, kā arī kompensāciju par darbu vakaros, naktīs, sestdienās un svētdienās laikā no 2006. līdz 2009. gadam.

¹ Oriģinālvaloda – franču.

² OV 2003, L 299, 9. lpp.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

3. Direktīvas 2003/88 17. pantā ir noteikts:

“1. Pienācīgi ievērojot darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzības principus, dalībvalstis var atkāpties no 3. līdz 6. pantam, kā arī no 8. un 16. panta, kad attiecīgās darbības īpašo iezīmju dēļ darba laika ilgums netiek mērīts un/vai iepriekš noteikts, vai to var noteikt paši darba ņēmēji, jo īpaši šādos gadījumos:

- a) vadošiem administratīviem darba ņēmējiem vai citām personām, kam ir autonomas lēmumu pieņemšanas pilnvaras;
- b) ģimenē strādājošiem; vai
- c) darba ņēmējiem, kas pilda pienākumus reliģiskās ceremonijās baznīcās un reliģiskās kopienās.

2. Atkāpes no 3., 4. un 5. punkta var pieņemt ar normatīviem vai administratīviem aktiem vai ar koplīgumiem vai līgumiem starp darba devējiem un darba ņēmējiem nozarē, ar noteikumu, ka attiecīgiem darba ņēmējiem piešķir līdzvērtīgus kompensējošus atpūtas laikposmus vai izņēmuma gadījumos, kad objektīvu iemeslu dēļ nav iespējams piešķirt līdzvērtīgus kompensējošus atpūtas laikposmus, attiecīgajiem darba ņēmējiem tiek nodrošināta pienācīga aizsardzība.

3. Saskaņā ar šā panta 2. punktu var tikt pieļautas atkāpes no 3., 4., 5., 8. un 16. panta:

[..]

- b) tādu drošības un novērošanas darbību gadījumā, kas pieprasa pastāvīgu klātbūtni, lai aizsargātu īpašumu un personas, jo īpaši bruņotā apsardze un uzraugi vai apsardzes firmas;
- c) tādu darbību gadījumā, kurās ir vajadzīga nepārtraukta apkalpošana vai ražošana [..]

[..].”

B. Valsts tiesību normas

4. Direktīva 2003/88 Somijas tiesībās ir transponēta saskaņā ar Darba laika likumu Nr. 605/1996 (*työaikalaki*).

5. Šā likuma 2. panta 1. punktā ir noteikts:

“Šo likumu saskaņā ar tā 15. panta 3. punktu nepiemēro:

[..]

- 3) darbam, kuru darba ņēmējs veic mājās vai citos apstākļos, kuri nav uzskatāmi par tādiem, ka darba devējam būtu pienākums kontrolēt darbam veltītā laika izlietojumu [..].”

III. Fakti un tiesvedība pamatlietā

A. Pamatlietas fakti

6. Asociācija *SOS-Lapsikylä* ir bērnu tiesību aizsardzības iestāde. Tā organizē bērnu pieskatīšanu un aprūpi vidē, kas pēc iespējas vairāk līdzinās ģimeniskai videi. Šāda aprūpe tiek īstenota septiņos “bērnu ciematos”, ko veido vairākas bērnu mājas, un tie atrodas vairākos Somijas reģionos³.

7. Bērnu ciematu personālu veido direktors, “štata vecāki”, “vecāku aizvietotāji” un citi speciālisti. Bērnu ciematu vada direktors. Tādējādi [direktors] ir “vecāku aizvietotāju” tiešais vadītājs. [“Vecāku aizvietotāji”] aizstāj “štata vecākus” to prombūtnes laikā, it īpaši ikgadējā atvaļinājuma vai slimības laikā.

8. Bērnu mājas ir aprūpē esošo bērnu pastāvīgā mājvieta. Katrā mājā dzīvo no trīs līdz sešiem bērniem, kā arī viens vai vairāki “štata vecāki” un to aizvietotāji (pirmo minēto prombūtnes laikā).

9. Asociācija *SOS-Lapsikylä* prasītājas pamatlietā nodarbināja kā “vecāku aizvietotājas” līdz 2009. gadam un dažas no tām – līdz 2010. gadam.

10. Strādājot šādā amatā, prasītājas pamatlietā kopā ar bērniem dzīvoja bērnu mājā. Viņas vienas pašas rūpējās par šo māju un tās nepilngadīgo iedzīvotāju aprūpi un izglītošanu. Viņas nodrošināja apgādi ar pārtiku un pavadīja bērnus uz aprūpes centriem, skolu un brīvā laika pavadīšanas vietām. Iesniedzējtiesa norāda, ka aizvietošanas laikā “vecāku aizvietotāju” uzdevumi ir tādi paši kā “štata vecākiem”.

11. Vēl iesniedzējtiesa precizē, ka darba devēja pārstāvji nekontrolē “vecāku aizvietotāju” ikdienas darbu un ka darba devējs nedod viņiem rīkojumus saistībā ar darba laiku un atpūtas laiku darba dienās. Robežās, ko nosaka bērnu vajadzības, “vecāku aizvietotājs” pats var lemt par sava darba organizēšanu un saturu. Taču katram bērnam ir noteikts aprūpes un izglītošanas plāns, uz kuru pamatojoties “vecāku aizvietotājam” ir jā rūpējas par bērnu un par kuru tas datorsistēmā sagatavo atskaiti.

12. Vēl iesniedzējtiesa uzsver, ka direktors iepriekš sagatavo sarakstu, kurā katrai dienai ir norādīta māja, kurā “vecāku aizvietotājam” ir jāstrādā. Pēdējais minētais vienojas ar “štata vecāku” par laiku, kad sākas aizvietošanas laikposms. Dienu plānojumam ir jābūt tādām, lai katram darba ņēmējam vidēji būtu divas brīvas nedēļas nogales mēnesī. Aizvietošanas periodā darba ņēmējam ir arī tiesības uz vienu brīvdienas nedēļā.

13. “Vecāku aizvietotāju” alga ir noteikta saskaņā ar fiksētu mēneša bāzi, taču paredzot, ka, ja “vecāku aizvietotājs” nostrādā vairāk par 190 darba dienām, viņam ir tiesības uz papildu kompensāciju.

14. Saskaņā ar prasītāju pamatlietā darba līgumiem gadā bija jānostrādā 190 24 stundu darba dienas, izņemot vienu prasītāju, kurai bija jānostrādā 170 24 stundu darba dienas, no kurām jāatskaita 30 līdz 33 dienas ikgadējā atvaļinājuma.

15. Praktiski aizvietošanas laikposmu ilgums bija atšķirīgs, sākot no pāris dienām līdz vairākām nedēļām. Lai gan principā “vecāku aizvietotājam” visu laiku bija jābūt piesaistītam vienai un tai pašai bērnu mājai, patiesībā tie secīgi īstenoja aizvietošanu vairākās bērnu mājās.

³ Asociācija *SOS-Lapsikylä* ir daļa no starptautiska “pasaules ciematu” tīkla. Atbildot uz jautājumiem, kas uzdoti 2017. gada 2. marta tiesas sēdē, tika precizēts, ka asociāciju *SOS-Lapsikylä* un bērnu ciematus Somijā finansē pašvaldības vai pilsētas, kā arī privāti ziedotāji.

B. Tiesvedība pamatlietā

16. Prasītājas pamatlietā uzskata, ka viņu sniegtie pakalpojumi asociācijai *SOS-Lapsikylä* ir uzskatāmi par darbu Darba laika likuma 1. panta izpratnē. Pamatojoties uz to, viņas *Etelä-Savon käräjäoikeus* (Dienvidsavo reģiona pirmās instances tiesa, Somija) cēla prasību piespriest asociācijai *SOS-Lapsikylä* izmaksāt kompensāciju par virsstundu darbu, darbu vakarā, darbu naktīs, darbu sestdienās un svētdienās laikā no 2006. līdz 2009. gadam.

17. Asociācija *SOS-Lapsikylä* prasību ir apstrīdējusi, uzskatot, ka uz prasītāju pamatlietā darbu attiecas izņēmums, kas paredzēts Darba laika likuma 2. panta 1. punkta 3) apakšpunktā.

18. *Etelä-Savon käräjäoikeus* ņēma vērā asociācijas *SOS-Lapsikylä* argumentus un noraidīja prasītāju pamatlietā prasību. Apelācijas tiesa nolēmumu apstiprināja.

19. Saņēmusi kasācijas sūdzību, iesniedzējtiesa tika aicināta konstatēt, vai Darba laika likums, precīzāk, tā 2. panta 1. punkta 3) apakšpunkts, ir piemērojams “vecāku aizvietotājiem”. Faktiski iesniedzējtiesa apgalvo, ka saskaņā ar šo tiesību normu uz darbu, kuru darba ņēmējs veic mājās vai, ja tā nav, apstākļos, kad nav uzskatāms, ka darba devējs var kontrolēt laiku, kas tiek veltīts šā darba izpildei, *neattiecas* tiesību normas saistībā ar darba laika organizēšanu, izņemot Darba laika likuma 15. panta 3. punktu, kam šajā gadījumā nav nozīmes. Savukārt, ja “vecāku aizvietotāju” darbība nebūtu izslēgta no šā likuma piemērošanas jomas, asociācijai *SOS-Lapsikylä* prasītājam pamatlietā būtu jāpiešķir to pieprasītā kompensācija.

20. Iesniedzējtiesa precizē, ka ar Darba laika likumu ir transponēta Direktīva 2003/88. Tomēr tā materiālā piemērošanas joma pārsniedz direktīvas materiālās piemērošanas jomu. Faktiski šajā likumā ir reglamentēts ne tikai likumā noteiktais darba laika ilgums, šī ilguma pārsniegšana, darbs naktī un maiņu darbs, kā arī atpūtas laikposmi un darbs svētdienā, bet arī noteiktas kompensācijas, kas pienākas dažādu iemeslu dēļ, piemēram, kompensācijas par virsstundu darbu un par darbu svētdienā.

21. Lai gan tā apzinās, ka Direktīva 2003/88 nav piemērojama darba ņēmēja atalgojumam, izņemot dažus izņēmumus, kas saistīti ar apmaksātiem ikgadējiem atvaļinājumiem, iesniedzējtiesa uzskata, ka šīs direktīvas interpretācija ir būtiska, lai atrisinātu tajā izskatāmo strīdu. Tiesības uz piemaksām pie algas, kas noteiktas saskaņā ar Darba laika likumu, ir atkarīgas no šā likuma, kurā reglamentēts *arī* darba un atpūtas laiks, piemērojamības šajā gadījumā.

22. Konkrētāk, iesniedzējtiesa uzskata, ka, pirmkārt, tieši atkāpe, kas minēta Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punktā, ir būtiska, lai varētu interpretēt Darba laika likuma 2. panta 1. punkta 3) apakšpunktā paredzēto izņēmumu.

23. Šādos apstākļos *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai prejudiciālu jautājumu.

IV. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu un tiesvedība Tiesā

24. Ar 2016. gada 24. marta lēmumu, kas Tiesā iesniegts 2016. gada 29. martā, *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa) nolēma Tiesai uzdot šādu prejudiciālu jautājumu:

“Vai Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 4. novembra Direktīvas 2003/88/EK par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem 17. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas var būt piemērojams iepriekš raksturotajai darbībai bērnu ciemata mājā, kur darba ņēmējs kā valsts aprūpē esošu bērnu audžuvecāku aizvietotājs darbojas viņu brīvajās dienās, šajā laikā dzīvo kopā ar bērniem ģimenei līdzīgos apstākļos un šajā laikā patstāvīgi rūpējas par bērnu un ģimenes vajadzībām tāpat, kā to parasti dara vecāki?”

25. Rakstveida apsvērumus iesniedza prasītājas pamatlietā, asociācija *SOS-Lapsikylä*, Somijas valdība, Vācijas valdība, kā arī Eiropas Komisija. Turklāt tās savu viedokli pauda 2017. gada 2. marta tiesas sēdē.

V. Analīze

26. Pirms pievērsties iesniedzējtiesas uzdotajam prejudiciālajam jautājumam, es vispirms aplūkošu jautājumu par Tiesas kompetenci.

27. Pamatlieta būtībā attiecas uz prasītājām pamatlietā dažādo kompensāciju izmaksu papildus atalgojumam. Saskaņā ar Tiesas judikatūru, “izņemot īpašo Direktīvas 2003/88 7. panta 1. punktā paredzēto gadījumu apmaksāta ikgadēja atvaļinājuma jomā, tajā ir regulēti vienīgi noteikti darba laika organizācijas aspekti, tāpēc šī direktīva principā nav piemērojama darba ņēmēju atalgojumam”⁴.

28. Tādējādi, ņemot vērā šo judikatūru, varētu tikt apšaubīta Tiesas kompetence, taču es tā neuzskatu.

A. Par Tiesas kompetenci

29. Iesniedzējtiesa konstatē, ka Direktīva 2003/88 ir transponēta vienīgi attiecīgā valsts likuma tiesību normās, kas attiecas uz darba laiku. Savukārt “vecāku aizvītojumu” atalgojumam ir piemērojamas valsts tiesības. Taču, tā kā abus jautājumus reglamentē viens likums un tā kā tiesības uz piemaksām pie algām ir atkarīgas no tiesību normu, kas saistītas ar darba laiku, piemērojamības, Direktīvas 2003/88 interpretācija tai šķiet būtiska.

30. Faktiski tiesības uz piemaksām, kuras ir pieprasījušas prasītājas pamatlietā, ir pakārtotas jautājumam par to, vai uz viņu īstenotajām darbībām attiecas Darba laika likums vai arī tās ir izslēgtas no tā 2. panta 1. punkta 3) apakšpunkta piemērošanas jomas. Iesniedzējtiesa uzskata, ka šīs tiesību normas interpretācija ir atkarīga no jēgas, kāda ir piešķirama atkāpei, kura ir pieļauta Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punktā.

31. Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru uz jautājumiem par Savienības tiesību interpretāciju attiecas atbilstības prezumpcija⁵. No šīs prezumpcijas izriet, ka atteikums lemt par valsts tiesas uzdotu prejudiciālu jautājumu ir iespējams tikai tad, ja ir *acīmredzami* skaidrs, ka Savienības tiesību norma, ko Tiesai lūgts interpretēt, nav piemērojama⁶. Manuprāt, šāds konstatējums nav pierādīts. Gluži pretēji, iesniedzējtiesa apgalvo pretējo, sniedzot īsus, tomēr pārliecinošus skaidrojumus. Turklāt es uzskatu, ka neviena no pusēm nav ne apstrīdējusi šo apgalvojumu, ne izvirzījusi iebildumus par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu nepieņemamību vai Tiesas kompetences neesamību.

32. Turklāt nedrīkst pārprast lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu piemērošanas jomu: runa patiesi ir par Direktīvas 2003/88 tiesību normas interpretāciju valsts tiesas veiktās likuma, ar kuru tiek nodrošināta šīs direktīvas transponēšana, piemērošanas kontekstā. Šīs direktīvas piemērošana nav saistīta ar pārrobežu elementu, kura dēļ tas nebūtu Tiesas kompetencē šāda elementa neesamības gadījumā.

4 Spriedums, 2015. gada 10. septembris, *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras* (C-266/14, EU:C:2015:578, 48. punkts un tajā minētā judikatūra).

5 Šajā ziņā skat. it īpaši spriedumus, 2010. gada 1. jūnijs, *Blanco Pérez un Chao Gómez* (C-570/07 un C-571/07, EU:C:2010:300, 36. punkts), kā arī 2016. gada 21. septembris, *Etablissements Fr. Colruyt* (C-221/15, EU:C:2016:704, 14. punkts).

6 Šajā ziņā skat. it īpaši spriedumu, 2015. gada 17. septembris, *van der Lans* (C-257/14, EU:C:2015:618, 20. punkts).

33. Piemēram, Tiesa ir atzinusi, ka tās kompetencē ir sniegt atbildes par Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta Direktīvas 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru⁷, tiesību normām, lai gan attiecīgais klasificēšanas pienākums nebija piemērojams uzņēmumiem, kas reģistrēti citās dalībvalstīs, izņemot Spānijas Karalisti⁸. Tiesa uzskata, ka šis problēmas aspekts neskar tās kompetenci, jo “neviens [Direktīvas] 2004/18 noteikums neļauj uzskatīt, ka to noteikumu piemērojamība būtu atkarīga no tā, vai pastāv faktiskā saistība ar aprītes brīvību dalībvalstu starpā. Minētajā [...] direktīvā [...] nav paredzēts, ka publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras būtu atkarīgas no kāda nosacījuma to noteikumos, kas būtu saistīts ar pretendentu pilsonību vai reģistrācijas vietu (šajā ziņā skat. spriedumu *Michaniki*, C-213/07, EU:C:2008:731, 29. punkts)”⁹. Tāds pats konstatējums ir attiecināms uz Direktīvu 2003/88.

34. Turklāt iepriekš minētajā situācijā Tiesa jau ir pamatoti lēmusi, ka Savienības interese, lai izmantotajiem Savienības tiesību jēdzieniem tiktu piešķirta vienota interpretācija, “*a fortiori* ir būtiska, ja valsts tiesību akts, kurā ir izmantots jēdziens, kas minēts [Savienības] tiesību normā, ir ticis pieņemts, lai valsts tiesību aktos transponētu direktīvu, kuras daļa ir šī tiesību norma”¹⁰. Proti, Tiesa uzskata, ka “šādā gadījumā fakts, ka [Savienības] tiesību jēdziens, kura interpretācija tiek pieprasīta, lai to piemērotu valsts tiesību kontekstā, apstākļos, kas atšķiras no tiem, kādi ir paredzēti attiecīgajā [Savienības] tiesību normā, nav tāds, kas izslēgtu jebkādu saikni starp lūgto interpretāciju un priekšmetu pamatlietā”¹¹.

35. Šajā gadījumā iesniedzējtiesa ir precīzi pamatojusi šādas saiknes pastāvēšanu. Darba laika likumā ir reglamentēts gan darba laika ilgums (kas izriet no Direktīvas 2003/88 piemērošanas jomas), gan piemaksas (kas no tās neizriet). Pants, kurā tādā pašā veidā ir paredzēti noteikumi par šā likuma divu aspektu piemērojamību, nodrošina Direktīvas 2003/88 tiesību normu, proti, 17. panta 1. punkta, transponēšanu.

36. Šī īpatnība, manuprāt, atšķir šo lietu no lietas, kurā ir pasludināts 1995. gada 28. marta spriedums *Kleinwort Benson* (C-346/93, EU:C:1995:85). Patiesībā, lai gan Darba laika likuma 2. panta 1. punkta 3) apakšpunkta formulējums nav identisks Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punkta formulējumam, nav apstrīdams, kas tas nodrošina šā punkta transponēšanu¹². Turklāt šāda formāla direktīvas teksta pārņemšana nav prasīta¹³. Savukārt, tā kā Somijas likumdevējs ir izvēlējis izmantot atkāpes iespēju, kas pieļauta saskaņā ar Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punktu, iesniedzējtiesai valsts tiesību norma, kas to regulē saskaņā ar Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punktu, patiešām ir jāinterpretē tā, kā to ir interpretējusi Tiesa¹⁴.

7 OV 2004, L 134, 114. lpp.

8 Skat. spriedumu, 2015. gada 6. oktobris, *Consorti Sanitari del Maresme* (C-203/14, EU:C:2015:664).

9 Spriedums, 2015. gada 6. oktobris, *Consorti Sanitari del Maresme* (C-203/14, EU:C:2015:664, 30. punkts). Skat. arī 2010. gada 14. janvāra spriedumu *Plus Warenhandelsgesellschaft* (C-304/08, EU:C:2010:12, 28. punkts) (par Eiropas Parlamenta un Padomes 2005. gada 11. maija Direktīvu 2005/29/EK, kas attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem un ar ko groza Padomes Direktīvu 84/450/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 97/7/EK, 98/27/EK un 2002/65/EK, un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 2006/2004 (“Negodīgas komercprakses direktīva”) (OV 2005, L 149, 22. lpp.)). Lai ilustrētu Tiesas kompetenci, kas nav atkarīga no direktīvas pārrobežu elementa esamības, skat. Rodière, P. izklāstu par diskriminācijas aizliegumu (“Retour vers les situations internes et la libre circulation des personnes: de quelques errements possibles”, *Revue des affaires européennes*, 2015/4, 731. – 742. lpp., it īpaši 741. lpp.).

10 Spriedums, 2001. gada 11. oktobris, *Adam* (C-267/99, EU:C:2001:534, 28. punkts).

11 Spriedums, 2001. gada 11. oktobris, *Adam* (C-267/99, EU:C:2001:534, 29. punkts).

12 2017. gada 2. marta tiesas sēdē Somijas valdības pārstāvis apstiprināja šo informāciju.

13 Tiesa uzskata, ka “formāls direktīvas noteikumu atkārtojums skaidrā un specifiskā tiesību normā vienmēr nav nepieciešams, ja direktīvas ieviešanai saskaņā ar tās saturu [pat] varētu pietikt ar vispārēju juridisko kontekstu” (spriedums, 2005. gada 16. jūnijs, Komisija/Itālija, C-456/03, EU:C:2005:388, 51. punkts).

14 Gluži pretēji, 1995. gada 28. marta spriedumā *Kleinwort Benson* (C-346/93, EU:C:1995:85) pašos valsts tiesību aktos bija *skaidri* paredzēta, no vienas puses, “iespēja [...] pieņemt grozījumus, kas “paredzēti, lai radītu diverģenci”, salīdzinot ar] [Savienības] tiesību normām, kā tās interpretējusi Tiesa” (18. punkts), un, no otras puses, ka “attiecīgās līgumslēdzējas valsts tiesām [nav bijuši] jārisina strīdi, kuri tajās [ir tikuši] iesniegti, absolūti un beznosacījumu veidā, piemērojot [Savienības] tiesību normas interpretāciju, kuru ir [sniegusi] Tiesa” (20. punkts).

37. Katrā ziņā saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, ja transponējošais likums paplašina direktīvas materiālās piemērošanas jomu, Tiesa ir kompetenta, pamatojoties uz LESD 267. pantu, jo Savienības tiesībām ir jāsniedz vienveidīga interpretācija¹⁵.

38. Šāda nepieciešamība nepastāvētu – un līdz ar to tas nebūtu Tiesas kompetencē –, ja Savienības tiesību aktā, kura interpretācija ir pieprasīta, skaidri būtu paredzēts, ka joma, kurai saskaņā ar valsts tiesībām to ir nolemts piemērot, ir skaidri izslēgta no tā piemērošanas jomas¹⁶.

39. Es neuzskatu, ka šis būtu tāds gadījums.

40. Kā iepriekš esmu norādījis, Tiesai jau ir bijusi iespēja precizēt, ka Direktīva 2003/88 principā nav piemērojama darba ņēmēju atalgojumam¹⁷.

41. Taču tas nenozīmē, ka nav Tiesas kompetencē sniegt atbildes uz jautājumiem, kas saistīti ar Direktīvas 2003/88 tiesību normu interpretāciju, arī tad, ja strīds galu galā attiecas uz darba ņēmēja atalgojumu.

42. Lietā, kurā ir izdots 2007. gada 11. janvāra rīkojums *Vorel* (C-437/05, EU:C:2007:23), tiesvedība attiecās uz to, “kā jēdziens “darba laiks” Direktīvas 93/104 un Direktīvas 2003/88 izpratnē ir definējams attiecībā uz ārsta dežūru slimnīcā *un par to paredzēto darba algu*”¹⁸.

43. Minētajā lietā *J. Vorel* bija apstrīdējis viņa darba algas aprēķināšanas kārtību un lūdza kompetento tiesu “nospriest, ka NČK ir jāsamaksā viņam *algas piemaksa* [..]; minētā summa atbilstot starpībai starp samaksu, kas viņam [esot] piešķirta par minētajā laikposmā slimnīcā veikto dežūru, un darba algu, ko viņam būtu bijis jāmaksā, ja norādītie pakalpojumi būtu atzīstami par normālu darbu”¹⁹.

44. Savā atbildē Tiesa skaidri atsauca uz to, ka darba laika ilguma definīcija ietekmē darba algas aprēķinu, nolemjot, ka Direktīva 93/104 un Direktīva 2003/88 “pieļauj dalībvalstij piemērot tādas tiesību aktus, saskaņā ar kuriem *saistībā ar darba ņēmēja atalgojumu* par darbavietā veiktu dežūru tiek atšķirīgi vērtēti laikposmi, kuros tiek faktiski veikts darbs, un laikposmi, kuros darbs faktiski netiek veikts, ar nosacījumu, ka šāds tiesiskais regulējums pilnībā nodrošina minētajās direktīvās darba ņēmējiem paredzēto tiesību lietderīgu iedarbību, lai efektīvi aizsargātu darba ņēmēju veselību un drošību”²⁰.

45. Pamatlietas forma man nešķiet būtiski atšķirīga: tā attiecas uz jautājumu par to, vai Darba laika likums ir piemērojams “vecāku aizvietotājiem” un vai *līdz ar to* tiem ir tiesības uz pieprasītajām kompensācijām²¹. Lai atbildētu uz šo jautājumu, šķiet, iesniedzējtiesai ir jānosaka, vai ir piemērojama Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punktā paredzētā atkāpe.

46. Citiem vārdiem sakot, Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punkts var pamatlietā *ietekmēt* attiecīgo valsts tiesību normu piemērošanu. Tādējādi, tā kā nav acīmredzami skaidrs, ka lūgtā Savienības tiesību interpretācija iesniedzējtiesai varētu nebūt vajadzīga, Tiesai uz uzdoto jautājumu ir jāatbild²².

15 Šajā ziņā skat. it īpaši spriedumus, 2009. gada 10. decembris, *Rodríguez Mayor* u.c. (C-323/08, EU:C:2009:770, 27. punkts), kā arī 2015. gada 3. decembris, *Quenon K.* (C-338/14, EU:C:2015:795, 17. punkts). Daži autori uzskata, ka Tiesas kompetences paplašināšana pat esot “privileģēta joma attiecībā pret direktīvas transponēšanas likumiem, ar kuriem var paplašināt materiālās piemērošanas jomu, pārsniedzot tās noteiktās robežas” (Potvin-Solis, L. “Qualification des situations purement internes”. Neframi, E., dir., *Renvoi préjudiciel et marge d'appréciation du juge national*, Larcier, Brisele, 2015, 39. – 99. lpp., it īpaši 66. lpp.).

16 Šajā ziņā skat. spriedumu, 2012. gada 18. oktobris, *Nolan* (C-583/10, EU:C:2012:638, 53.–57. punkts).

17 Šajā ziņā skat. spriedumu, 2015. gada 10. septembris, *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras* (C-266/14, EU:C:2015:578, 48. punkts un tajā minētā judikatūra).

18 Rikojuma 2. punkts, mans izcēlums.

19 Rikojuma 17. punkts, mans izcēlums.

20 Rikojuma 36. punkts un rezolutīvā daļa, mans izcēlums.

21 Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 3. punkts.

22 Šajā ziņā skat. spriedumu, 2003. gada 11. septembris, *Anomar* u.c. (C-6/01, EU:C:2003:446, 38. un 41. punkts).

47. Visbeidzot, ja tiek pieņemts, ka tad, ja dalībvalsts ir nolēmusi paplašināt direktīvas piemērošanas jomu, vienveidīgas interpretācijas nepieciešamība ir galvenais Tiesas kompetences kritērijs²³, ir jāatzīst, ka šāda interpretācija it īpaši ir piemērojama, ja, kā šajā gadījumā, runa ir par direktīvas piemērošanas *atkāpes* klauzulas interpretāciju.

48. Direktīvas piemērojamība un aizsardzība, ko tā paredz, nevar tikt interpretēta atšķirīgi, un to nevar piemērot atšķirīgi atkarībā no tiesas, kura izskata lietu. Tas pats attiecas uz saskaņā ar Savienības tiesībām piešķirto tiesību aizsardzību²⁴.

49. Tādējādi, ņemot vērā iepriekš minētos elementus, es uzskatu, ka, no vienas puses, iesniedzējtiesa ir atbilstoši un pietiekami pierādījusi sava jautājuma nepieciešamību un, no otras puses, noteikti ir Tiesas kompetencē uz to atbildēt.

B. Par prejudiciālo jautājumu

50. Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punktā ir paredzēta atkāpe no dažām aizsargājošām tiesību normām, kas ieviestas saskaņā ar šo direktīvu. Uzdodot jautājumu, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai šī tiesību norma ir piemērojama darba ņēmējam, kurš, atvaļinājuma laikā aizvietojo "štata vecāku", dzīvo kopā ar bērniem ģimeniskā vidē un tādējādi patstāvīgi rūpējas par bērnu un ģimenes vajadzībām, kā to darītu istie vecāki.

1. Par Direktīvai 2003/88 piemērojamiem interpretācijas principiem

51. Noteikti ir lietderīgi atgādināt par principiem, kas jāievēro, interpretējot Direktīvu 2003/88.

52. Šīs direktīvas galvenais mērķis ir efektīvi aizsargāt darba ņēmēju drošību un veselību, piešķirot tiem minimālo atpūtas laiku un atbilstīgus pārtraukumus²⁵.

53. Šajā ziņā Direktīvā 2003/88 ir plaši definēta tās piemērošanas joma. Saskaņā ar tās 1. panta 3. punktu tā ir piemērojama visām darbības jomām, gan privātām, gan publiskām, Padomes 1989. gada 12. jūnija Direktīvas 89/391/EKK par pasākumiem, kas ieviešami, lai uzlabotu darba ņēmēju drošību un veselības aizsardzību darbā²⁶, 2. panta 1. punkta izpratnē, izņemot dažas noteiktas nozares, kuras ir skaidri uzskaitītas²⁷.

23 Šajā ziņā skat. spriedumus, 1990. gada 18. oktobris, *Dzodzi* (C-297/88 un C-197/89, EU:C:1990:360, 37. punkts), kā arī 2011. gada 7. jūlijs, *Agafitei* u.c. (C-310/10, EU:C:2011:467, 42. punkts). Doktrīnā – Potvin-Solis, L., "Qualification des situations purement internes", no: Neframi, E. (dir.) *Renvoi préjudiciel et marge d'appréciation du juge national*, Larcier, Brisele, 2015, 39. – 99. lpp., it īpaši 67. lpp.

24 Saistībā ar jēdzienu "kompetence", kas minēts LESD 267. pantā, Tridimas, T. norāda, ka galvenās rūpes, kas virzija šī nosacījuma interpretāciju, bija padarīt procedūru iesniedzējtiesā pēc iespējas pieejamāku. Tridimas, T. uzskata, ka tādējādi ir jānodrošina Savienības tiesību vienveidīga interpretācija, kā arī iespēja vērsties tiesā, lai aizsargātu tiesības, kas izriet no minētajām tiesībām (Tridimas, T. "Knocking on Heaven's Door: Fragmentation, Efficiency and Defiance in the Preliminary Reference Procedure", *CML Rev.*, 40, 2003, 9. – 50. lpp., it īpaši 30. lpp.). Manuprāt, šim bažām ir jāliek Tiesai vērtēt savu prejudiciālo kompetenci neatkarīgi no tā, kādi būtu attiecīgie kompetences vai pieņemamības nosacījumi.

25 Skat. Direktīvas 2003/88 preambulas 4., 5. un 10. apsvērumu. Šajā ziņā skat. arī spriedumu, 2015. gada 10. septembris, *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras* (C-266/14, EU:C:2015:578, 42. punkts).

26 OV 1989, L 183, 1. lpp.

27 Šajā ziņā skat. spriedumu, 2010. gada 14. oktobris, *Union syndicale Solidaires Isère* (C-428/09, EU:C:2010:612, 21. punkts).

54. Ciktāl darba laika ilgums īstenotās darbības īpašā rakstura dēļ netiek mērīts un/vai iepriekš noteikts vai to var noteikt paši darba ņēmēji, Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punktā uzskaitītie izņēmumi nav pilnīgi. Patiesībā apstākļa vārda “jo īpaši” lietošana citu interpretāciju nemaz nepieļauj²⁸. Tomēr šīs atkāpes ir jāinterpretē šauri. Kā norāda Tiesa, to interpretācijai ir jābūt tādai, “ka to piemērošanas joma ir attiecināma tikai uz to, kas ir nepieciešams to interešu nodrošināšanai, kuru aizsardzību šīs atkāpes padara iespējamu”²⁹.

2. Par jēdzieniem “darba laiks” un “darba ņēmējs”

55. Atkāpes no Direktīvas 2003/88 aizsargājošajiem noteikumiem pamatojums, kas definēts tās 17. panta 1. punktā, ir cieši saistīts ar “darba laika” un “darba ņēmēja” jēdzieniem.

56. Saskaņā ar Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punktu dalībvalstis var atkāpties no tās 3.–6. panta un no 8. un 16. panta, “kad attiecīgās darbības īpašo iezīmju dēļ darba laika ilgums *netiek mērīts un/vai iepriekš noteikts* vai to var noteikt paši *darba ņēmēji*”³⁰.

57. Jēdziens “darba laiks” Direktīvas 2003/88 2. panta 1) punktā ir definēts kā “jebkurš laikposms, kurā darba ņēmējs strādā darba devēja labā un veic savu darbu vai pilda pienākumus saskaņā ar valsts tiesību aktiem un/vai praksi”.

58. Proti, personai ir jāstrādā darba devēja “labā” [jābūt darba devēja rīcībā]. Noteicošais faktors, lai novērtētu šo definīcijas elementu, ir “fakts, ka darba ņēmējam ir pienākums fiziski atrasties darba devēja noteiktajā vietā un būt pieejams darba devējam, lai vajadzības gadījumā varētu uzreiz sniegt attiecīgos pakalpojumus”³¹. Šajā ziņā apstāklim, ka darba devējs nodrošina darba ņēmējam atpūtas telpu, kurā viņš var pavadīt laiku, kamēr viņa profesionālie pakalpojumi nav nepieciešami, nav nozīmes³².

59. Jēdziens “darba ņēmējs” Direktīvā 2003/88 nav definēts. Taču Tiesa ir lēmusi, ka tam ir autonoma piemērojamība, kas raksturīga Savienības tiesībām³³. Šajā ziņā tā ir atgādinājusi, ka “darba attiecību būtiska iezīme ir tāda, ka persona noteiktā laika posmā citas personas interesēs un šīs personas vadībā sniedz pakalpojumus, par kuriem tā saņem atalgojumu”³⁴.

60. Ja salīdzina šīs definīcijas ar iesniedzējtiesas aprakstītajiem faktiskajiem apstākļiem, nav šaubu, ka prasītājas pamatlietā attiecībā pret asociāciju *SOS-Lapsikylä* ir uzskatāmas par “darba ņēmējām” Direktīvas 2003/88 izpratnē.

28 Saistībā ar Direktīvas 2003/88 17. panta 3. punkta c) apakšpunktā paredzētajiem izņēmumiem skat. 2010. gada 14. oktobra spriedumu *Union syndicale Solidaires Isère* (C-428/09, EU:C:2010:612, 47. un 48. punkts). Uz ideju par piemēru sarakstu norāda vārdi “it īpaši”, kas izmantoti direktīvas redakcijā somu valodā (“ja erityisesti”), kā arī citu valodu redakcijās, piemēram, angļu valodā (“and particularly in the case of”) vai spāņu valodā (“y en particular cuando se trate de”).

29 Spriedums, 2010. gada 14. oktobris, *Union syndicale Solidaires Isère* (C-428/09, EU:C:2010:612, 40. punkts). Skat. arī spriedumu, 2003. gada 9. septembris, *Jaeger* (C-151/02, EU:C:2003:437, 89. punkts). Pēdējais minētais spriedums attiecas uz Padomes 1993. gada 23. novembra Direktīvas 93/104/EK par dažiem darba laika organizācijas aspektiem (OV 1993, L 307, 18. lpp.) 17. pantu. Tomēr, tā kā 17. panta 1. punkts ir palicis identisks, aktuāla paliek iepriekšējā judikatūra (šajā ziņā saistībā ar citām nemainītām Direktīvas 2003/88 tiesību normām skat. spriedumu, 2011. gada 4. marts, *Grigore* (C-258/10, nav publicēts, EU:C:2011:122, 39. punkts)).

30 Izcēlums mans.

31 Spriedums, 2015. gada 10. septembris, *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras* (C-266/14, EU:C:2015:578, 35. punkts un tajā minētā judikatūra).

32 Šajā ziņā skat. spriedumu, 2003. gada 9. septembris, *Jaeger* (C-151/02, EU:C:2003:437, 64. punkts).

33 Šajā ziņā skat. spriedumu, 2010. gada 14. oktobris, *Union syndicale Solidaires Isère* (C-428/09, EU:C:2010:612, 28. punkts).

34 Spriedums, 2010. gada 14. oktobris, *Union syndicale Solidaires Isère* (C-428/09, EU:C:2010:612, 28. punkts un tajā minētā judikatūra).

61. Bērnu ciematus vada direktors, kurš, kā ir norādījusi iesniedzējtiesa, ir “vecāku aizvietotāju” tiešais vadītājs. Šajā ziņā viņš it īpaši sagatavo sarakstu, kurā par katru dienu ir norādīta māja, kurā “vecāku aizvietotājam” ir jāstrādā. Lai gan darba devējs “vecāku aizvietotājiem” nav devis rīkojumus par darba laikposmiem un atpūtas laiku darba dienās, šķiet, ka tiem tik un tā ir jā rūpējas par tiem uzticētajiem bērniem, ievērojot aprūpes un izglītošanas plānu.

62. Tāpat nav apstrīdams, ka stundas, kas tiek pavadītas bērnu ciematā, ir uzskatāmas par “darba laiku” Direktīvas 2003/88 izpratnē, jo “vecāku aizvietotāji” atrodas asociācijas *SOS-Lapsikylä* rīcībā. Pirmkārt, viņiem ir pienākums fiziski atrasties bērnu mājā, kurā tie ir nozīmēti, vai vismaz bērnu ciematā vai tā tuvumā. Otrkārt, viņi tur nepārtraukti ir darba devēja rīcībā, lai varētu nekavējoties sniegt attiecīgos pakalpojumus, proti, rūpēties par bērnu mājas uzturēšanu, nodrošināt tur dzīvojošo bērnu aprūpi un izglītošanu saskaņā ar aprūpes un izglītošanas plānu, kas sagatavots katram bērnam.

3. Par Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punkta interpretāciju

63. Proti, rodas jautājums par to, vai darba laika, kas tiek pavadīts bērnu ciematā, ilgumu mēra (vai iepriekš nosaka) darba devējs³⁵ vai to var noteikt paši darbaņēmēji, ņemot vērā īstenotās darbības īpatnības.

64. Tiesai jau ir bijusi iespēja precizēt, ka no Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punkta formulējuma izriet, ka šajā tiesību normā minētā atkāpe “ir piemērojama vienīgi attiecībā uz darbaņēmējiem, kuru *kopējais* darba laika ilgums netiek mērīts vai normēts vai to var noteikt paši darbaņēmēji, ņemot vērā veiktās darbības īpatnību”³⁶.

65. Fakts, ka darba laika noteikšanai ir jāattiecas uz visu [darba laiku] kopumā, netiek apstrīdēts. Pirmkārt, šāda interpretācija atbilst noteikumam, saskaņā ar kuru Direktīvas 2003/88 17. pantā paredzētās atkāpes ir jāinterpretē šauri³⁷. Otrkārt, tā atbilst arī Direktīvā 2003/88 izvirzītajam mērķim, proti, efektīvi aizsargāt darbaņēmēju drošību un veselību, piešķirot tiem minimālo atpūtas laiku un atbilstīgus pārtraukumus³⁸.

66. No Tiesas judikatūras izriet, ka, ņemot vērā gan Direktīvas 2003/88 formulējumu, gan tās mērķi un sistēmu, dažādie noteikumi, kas tajā paredzēti saistībā ar minimālo atpūtas laiku, ir uzskatāmi par īpaši svarīgām Savienības sociālo tiesību normām. Katram darbaņēmējam ir jābūt iespējai tos izmantot kā minimālo normu, kas vajadzīga drošības un veselības aizsardzības nodrošināšanai³⁹.

67. Tie ir tik svarīgi, ka maksimālā darba laika ierobežojums un dienas un iknedēļas atpūtas laiki, kā arī iespēja izmantot apmaksātus ikgadējos atvaļinājumus kā pamattiesības ir skaidri paredzēti Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 31. panta 2. punktā.

68. Šajā gadījumā ir jākonstatē, ka “vecāku aizvietotājs”, kas strādā bērnu ciematā, nevar pilnībā noteikt sava darba laika ilgumu. Gluži pretēji, tas skaidri ir iepriekš noteikts darba līgumā un to nosaka darba devējs.

35 Piemēram, izmantojot klauzulu darba līgumā.

36 Spriedums, 2006. gada 7. septembris, Komisija/Apvienotā Karaliste (C-484/04, EU:C:2006:526, 20. punkts). Mans izcēlums. Skat. arī spriedumu, 2010. gada 14. oktobris, *Union syndicale Solidaires Isère* (C-428/09, EU:C:2010:612, 41. punkts).

37 Šajā ziņā skat. spriedumus, 2010. gada 14. oktobris, *Union syndicale Solidaires Isère* (C-428/09, EU:C:2010:612, 40. punkts), un 2003. gada 9. septembris, *Jaeger* (C-151/02, EU:C:2003:437, 89. punkts).

38 Šajā ziņā skat. spriedumu, 2015. gada 10. septembris, *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras* (C-266/14, EU:C:2015:578, 42. punkts), un attiecībā uz Direktīvu 93/104 spriedumus, 2000. gada 3. oktobris, *Simap* (C-303/98, EU:C:2000:528, 49. punkts), kā arī 2003. gada 9. septembris, *Jaeger* (C-151/02, EU:C:2003:437, 50. punkts).

39 Šajā ziņā starp daudziem spriedumiem skat. spriedumus, 2005. gada 1. decembris, *Dellas* u.c. (C-14/04, EU:C:2005:728, 49. punkts), 2006. gada 7. septembris, Komisija/Apvienotā Karaliste (C-484/04, EU:C:2006:526, 38. punkts), un 2015. gada 10. septembris, *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras* (C-266/14, EU:C:2015:578, 24. punkts).

69. Līdzīgi, kā Tiesa ir konstatējusi lietā, kurā ir pieņemts 2010. gada 14. oktobra spriedums *Union syndicale Solidaires Isère* (C-428/09, EU:C:2010:612, 42. punkts), no lietas materiāliem, kas iesniegti Tiesai, nav izsecināms, ka “vecāku aizvietotājiem” būtu bijusi iespēja izlemt, cik darba stundas strādāt.

70. Gluži pretēji, prasītājām pamatlietā šo ilgumu vismaz divos līmeņos noteica darba devējs. Pirmkārt, viņu gada darba laiks darba līgumā bija noteikts 190 24 stundu darba dienas (izņemot vienu prasītāju, kuras gada darba laiks bija 170 24 stundu darba dienas). Otrkārt, viņu ikdienas nodarbinātību iepriekš bija noteicis bērnu ciemata direktors, izmantojot sarakstus, kuros par katru dienu bija norādītas mājas, kurās “vecāku aizvietotājam” bija jāstrādā.

71. Iespēja noteikt kārtību, kādā darba ņēmējs varēja īstenot tam uzdotos pienākumus, viena pati it nemaz nav pietiekama, lai varētu uzskatīt, ka viņš pats var noteikt sava darba laika ilgumu. Nedrīkst aizmirst, ka “vecāku aizvietotājiem” visā pakalpojumu sniegšanas laikā ir jāatrodas darbavietā, kas ierobežo iespējas īstenot personīgās vajadzības. Šajā ziņā bērnu prombūtne, kad viņi ir skolā, šo nostāju nemaina. Patiesībā 2017. gada 2. marta tiesas sēdē tika apstiprināts, ka iepriekš minētajā laikā tika veikti dažādi mājas uzturēšanas darbi, turklāt “vecāku aizvietotājiem” katrā ziņā vajadzēja būt pieejamiem, lai varētu risināt ārkārtas situācijas saistībā ar veselības stāvokli vai citiem neparedzētiem notikumiem⁴⁰. Tādējādi viņu brīvība šajos laikposmos ir relatīva un tie nezaudē savu “darba laika” statusu Direktīvas 2003/88⁴¹ izpratnē. Turklāt tieši darba devējam ir pienākums vajadzības gadījumā ieviest nepieciešamos kontroles mehānismus, lai novērstu iespējamu ļaunprātīgu izmantošanu⁴².

4. Pakārtoti par atkāpi saistībā ar “ģimenē strādājošiem”, kas paredzēta Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā

72. Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punktā ir minēti trīs apstākļu piemēri, kas rada iespēju atkāpties no direktīvas 3.–6., 8. un 16. panta. Starp šiem gadījumiem ir minēts “ģimenē strādājošo” [personu gadījums].

73. Pretēji tam, ko apgalvo *SOS-Lapsikylä*, es neuzskatu, ka “vecāku aizvietotāju” darbs ietilpst šajā izņēmumā.

74. Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru, interpretējot Savienības tiesību normu, ir jāņem vērā ne tikai tās teksts, bet arī tās konteksts un tiesiskā regulējuma, kura daļa tā ir, mērķi⁴³.

75. Proti, nedrīkst aizmirst, ka Direktīvas 2003/88 mērķis ir efektīvi aizsargāt darba ņēmēju drošību un veselību. Direktīvā 2003/88 atļauto atkāpju interpretācijai ir jābūt tādai, lai to piemērošanas joma būtu attiecināma tikai uz to, kas ir nepieciešams to interešu nodrošināšanai, kuru aizsardzību šis atkāpes padara iespējamu⁴⁴.

40 Informāciju sniedza asociācijas *SOS-Lapsikylä* pārstāvis, atbildot uz tiesneša referenta jautājumu, un to savā atbildes rakstā apstiprināja prasītāju pamatlietā pārstāve.

41 Saistībā ar laikposmiem, kad darbs netiek veikts, ārstu dežūras laikā neesamību *mutatis mutandis* skat. spriedumu, 2003. gada 9. septembris, *Jaeger* (C-151/02, EU:C:2003:437, 61. un 65. punkts). Vēl atgādināšu, ka šā sprieduma 94. punktā Tiesa ir precizējusi, ka “līdzvērtīg[us] kompensācijas atpūtas laik[us] [laikposmus]” Direktīvas 93/104 17. panta 2. un 3. punkta izpratnē jāraksturo tam, “ka šādu laikposmu laikā uz darba ņēmēju neattiecas nekādi tādi pienākumi pret darba devēju, kas varētu liegt viņam *brīvi un nepārtraukti* īstenot savas intereses neitralizēt darba ietekmi uz viņa drošību vai veselību” (mans izcēlums).

42 Šajā ziņā skat. spriedumu, 2015. gada 10. septembris, *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras* (C-266/14, EU:C:2015:578, 40. punkts).

43 Skat. it īpaši spriedumus, 2013. gada 19. decembris, *Koushaki* (C-84/12, EU:C:2013:862, 34. punkts), un 2015. gada 16. jūlijs, *Lanigan* (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, 35. punkts).

44 Šajā ziņā skat. spriedumus, 2010. gada 14. oktobris, *Union syndicale Solidaires Isère* (C-428/09, EU:C:2010:612, 40. punkts), un 2003. gada 9. septembris, *Jaeger* (C-151/02, EU:C:2003:437, 89. punkts).

76. Atkāpe saistībā ar darbu ģimenē ir skaidrojama ar faktu, ka attiecības, kas izveidotas starp pusēm, šajā gadījumā – darbaņēmēju un darba devēju, nav tikai profesionālas. Patiesībā īpašās saites, kas vieno ģimenes locekļus, nenovēršami varētu būt tādas, kas traucē izmērit vai iepriekš noteikt darba laika ilgumu. Taču nav izslēgts, ka to ir vieglāk noteikt pašam darbaņēmējam.

77. Šīs atkāpes saistībā ar darbu ģimenē robežas, starp citu, saskan ar kontekstu, kādā iekļaujas Direktīvas 2003/88 17. pants. Patiesībā šīs direktīvas mērķis ir noteikt drošības un veselības aizsardzības minimālās prasības saistībā ar darba laiku⁴⁵, kas ir definēts kā laikposms, kurā darbaņēmējs strādā darba devēja labā un veic savu darbu vai pilda pienākumus⁴⁶. Tādējādi Direktīva 2003/88 patiešām attiecas uz saikni, kas vieno darbaņēmēju un darba devēju.

78. Proti, attiecības, kas vieno “vecāku aizvietotājus” un darba devēju, nav tādas kā ģimenē. Lai gan bērnu ciematos tiek nodrošināta izmitināšana un darba organizācija, kas pēc iespējas līdzinās ģimeniskai videi, tas ir vienīgi pedagoģiskos nolūkos un attiecas vienīgi uz attiecībām ar bērniem.

79. Citiem vārdiem sakot, šī darba metode atšķiras no darbaņēmēja un darba devēja attiecībām un tāpēc tā nevar ietilpt Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punkta piemērošanas jomā: tā netiek īstenota ne pirmā minētā interesēs, ne otrajam minētajam par labu, bet gan vienīgi izmitināto bērnu interesēs.

80. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es uzskatu, ka izņēmuma saistībā ar “darbu ģimenē” attiecināšana uz “vecāku aizvietotājiem” ne tikai būtu pretrunā direktīvas vispārīgajam mērķim un tās kontekstam, bet arī pretrunā darba ģimenē īpašajām interesēm.

5. Starpsecinājums

81. No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punkts ir jāinterpretē tā, ka tā piemērošanas joma nevar ietvert darbu, kuru bērnu mājā veic darbaņēmējs, kurš aizvieto “štata vecāku”, jo šis darbaņēmējs nevar pilnībā brīvi lemt par savu darba laiku, lai gan, nodrošinot ģimeniskajiem maksimāli pietuvinātus apstākļus, viņš dzīvo kopā ar bērniem un tādējādi pastāvīgi rūpējas par šo bērnu vajadzībām, kā to darītu īstie vecāki.

C. Par Direktīvas 2003/88 17. panta 3. punkta b) un c) apakšpunktā paredzētajiem izņēmumiem

82. Rakstveida apsvērumos Komisija ir uzskatījusi, ka prasītāju pamatlietā darbības ietilpst izņēmumos, kas paredzēti Direktīvas 2003/88 17. panta 3. punkta b) un c) apakšpunktā.

83. Ir skaidrs, ka iesniedzējtiesa savu jautājumu ir ierobežojusi ar Direktīvas 2003/88 17. panta 1. punkta interpretāciju. Taču saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, “lai sniegtu iesniedzējtiesai lietderīgu atbildi uz tās uzdoto prejudiciālo jautājumu, Tiesai var būt jāņem vērā tādas Savienības tiesību normas, uz kurām valsts tiesa savos prejudiciālajos jautājumos nav atsaukusies”⁴⁷.

84. Šķiet, ka iesniedzējtiesai varētu būt noderīga interpretācija, kuru Tiesa attiecībā uz šīm tiesību normām ir sniegusi savā 2010. gada 14. oktobra spriedumā *Union syndicale Solidaires Isère* (C-428/09, EU:C:2010:612).

45 Skat. šīs direktīvas 1. panta 1. punktu.

46 Skat. šīs direktīvas 2. panta 1. punktu.

47 Šajā ziņā skat. spriedumu, 2011. gada 8. decembris, *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria* (C-157/10, EU:C:2011:813, 19. punkts).

85. Tiesa tajā ir lēmusi, ka atkāpe, kas minēta Direktīvas 2003/88 17. panta 3. punkta b) apakšpunktā, varētu būt piemērojama izglītības darbinieku, kuri strādā brīvā laika pavadīšanas centros, darbībām, jo šiem darba ņēmējiem ir jānodrošina viņiem uzticēto nepilngadīgo nepārtraukta pieskatīšana. Tiesa ir piebildusi, ka “šo centru sniegtais pedagoģiskais un izglītojošais ieguldījums ir saistīts arī – un varbūt pat galvenokārt – ar to īpašo un vienreizējo darbības veidu, atbilstoši kuram šos centrus apmeklējošās nepilngadīgās personas vairāku dienu garumā pastāvīgi dzīvo kopā ar nodarbinātu organizatoriem un vadītājiem”⁴⁸.

86. Tāpat Tiesa tajā ir precizējusi, ka Direktīvas 2003/88 17. panta 3. punkta c) apakšpunkts varētu būt piemērojams tādēļ, ka brīvā laika pavadīšanas centru personāla darbībām “raksturīga arī nepieciešamība nodrošināt nepārtrauktu apkalpošanu, jo šos centrus apmeklējošās nepilngadīgās personas visā savas uzturēšanās laikā pastāvīgi dzīvo kopā ar šo centru darbiniekiem un atrodas to uzraudzībā”⁴⁹.

87. Šādi apsvērumi *a fortiori* varētu būt piemērojami bērnu ciemata, kādu to ir aprakstījuši iesniedzējtiesa, “vecāku aizvietotājiem”. Patiesībā tiem vieniem pašiem ir jānodrošina ne tikai mājā, kurā tie ir nozīmēti, izmitināto bērnu pieskatīšana, bet arī izglītošana, un tas jā dara nepārtraukti.

88. Taču šī atkāpe ir piemērojama, ja ir izpildīti abi saskaņā ar Direktīvas 2003/88 17. panta 2. punktu paredzētie nosacījumi.

89. Pirmkārt, Direktīvas 2003/88 17. panta 3. punktā paredzētās atkāpes ir vienīgi iespējas, kuras, lai tās varētu piemērot, ir jāievieš ar likumu, normatīvu aktu, administratīvu aktu vai kolektīvu vienošanos, vai nolīgumu, kas noslēgts starp sociālajiem partneriem.

90. Otrkārt, ja tas ir izdarīts, šīs atkāpes var īstenot vienīgi ar noteikumu, ka attiecīgajiem darba ņēmējiem tiek piešķirti līdzvērtīgi kompensējoši atpūtas laika posmi vai arī, ja tas objektīvu iemeslu dēļ nav iespējams, ka tiek piešķirta pienācīga aizsardzība⁵⁰.

91. Tā kā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu nebija sniegta informācija par šiem diviem nosacījumiem, iesniedzējtiesai, ja tā to uzskata par nepieciešamu, būtu jāpārbauda Direktīvas 2003/88 17. panta 3. punkta b) un c) apakšpunktā paredzēto atkāpju piemērojamība.

VI. Secinājumi

92. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, iesaku Tiesai uz *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa, Somija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 4. novembra Direktīvas 2003/88/EK par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem 17. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tā piemērošanas joma nevar ietvert darbu, kuru bērnu mājā veic darba ņēmējs, kurš aizvieto “štata vecāku”, jo šis darba ņēmējs nevar pilnībā brīvi lemt par savu darba laiku, lai gan, nodrošinot ģimeniskajiem maksimāli pietuvinātus apstākļus, viņš dzīvo kopā ar bērniem un tādējādi pastāvīgi rūpējas par šo bērnu vajadzībām, kā to darītu īstie vecāki.

Savukārt Direktīvas 2003/88 17. panta 3. punkta b) un c) apakšpunkts varētu būt piemērojams šāda veida darbam ar noteikumu, ka ir ievērotas šīs direktīvas 17. panta 2. punktā paredzētās prasības, kas iesniedzējtiesai vajadzības gadījumā ir jāpārbauda.

48 Spriedums, 2010. gada 14. oktobris, *Union syndicale Solidaires Isère* (C-428/09, EU:C:2010:612, 45. punkts).

49 Spriedums, 2010. gada 14. oktobris, *Union syndicale Solidaires Isère* (C-428/09, EU:C:2010:612, 48. punkts).

50 Skat. Direktīvas 2003/88 17. panta 2. punktu un saistībā ar šo nosacījumu 2010. gada 14. oktobra spriedumu *Union syndicale Solidaires Isère* (C-428/09, EU:C:2010:612, 49.–62. punkts).